

Tapara huq: Qawanchasqa Ilaqta kawsaykunamanta



[Perú]

Runaq huñunakuynin Ilaqta wiñayninpaq

Riqsichikuy

Anchuykuykiku aswan munay Ilaqtakunaman iskay huñusqakuna: Red de Cáritas del Sur de Perú y Zabalketa de Getxo, llank'anku chunka watamantaña pacha Ilaqta runaq rijch'ariyninpaq, allin q'emirisqa.

Localización geográfica, clima y vías de acceso

Tarikuyku qosqo suyupi, región sur andina nisqapi, kay Ilaqta aypan kanchis chunka phisqayoq waranqa sillk'ujpa T'asra(as chunka kutita hatun país vascomanta) kay Ilaqtakuna kashan iskay waranqa pisqa waranqa m.s.n.m chaupinpi.

Ch'aki chiri aymuraykillamanta qhapaq raymi killakama, parayuqtaq kamay raymi killamanta ayriway killakama, allin qak Ilaqtapi temperaturanisqa chunka ishkayniyoq aswan q'oñitaq chunka pusakniyoq °C, chirikaqtintaq tawa°C.

Llank'ananchis tarikun kinsa k'itikunapi: ACOPIA, SANGARARA (ACOMAYO LLAQTAPI), checacupe (qanchis Ilaqtapi), kay kinsa k'itikunapi kausanku chunka hukniyoq kinsa waranqa ayllukuna llapanku huñusqa iskay chunka soqtayuq ayllu(pisqa sangararapi, chunka soqtayuq Checakupellactpi, hinallataq pisqa Acopia llactapi.).

Tabla 1: Ayllukuna sapanqa k'itimanta

Provincia	Distrito	Capital de Distrito	Nº de comunidades en cada distrito
Acomayo	Acopía	Acopía	5
	Sangarará	Sangarará	5
Canchis	Checacupe	Checacupe	16

Kinsantin k'itikunapi Qosqo llacta hatun suyuhina chaupinmi, kaymantaq chayamunku kinsa k'itikunamanta interoceanica hatun ñanninta, ichaqa interoceanica nisqa ñan mana aswan allin chu llapan ayllukunapaq manataq allin allichasqa kashan.



Kinsantin k'itikunapi Huñurikuypi aswan allin rimayninku hinllataq uma Ilaqtawan ichaka ñankuna huch'uy Ilaqtakunata huñurin mana allin ruwasqachu.

Kay ñankuna parawan pisipasqa (ayar marq'ay killamanata ayriway killakama) hallp'akuna rumikunawan suchuyuskanrauku t'urutaq chaki ñanpi.

Kay Ilaqta hallp'akuna sasa puriy, k'atakunayoq ,wayq'okunayoq ,pampakunayoq, chaykuna rikhuriranku cordillera de los andes nisqa kamachikushaqtin watakuna pasayninpi.

Imakuna pachamanata

Llank'ana ayllukunapi, kusqanmanta chika pisiyusqa hallp'akuna allin tarpunapaq, k'achupaqpis, wakin hallp'ataq allin mallkikuna wiñachinapaq hinallataq



Asqha llaqtamanta lluy, qawariyninku (Jon Bittor del Campo)

harq'anapaq hallp'akuna. Tarpuykunamanta asqha nirayta llank'akun papa, lisas, hawas, Arveja cebadanijuykunatawan.

Kay qhepa watakuna chay hallp'a mana allin kapunñachu, kinsa huchayoqrayku: fertilizantenisqakuna, sinchi llank'asqa rayku manaña kanñachumallkikuna, sach'akuna chaywantaq unu chinkaripun , para pisiyapun , nishu ch'kiripuy kan, sinchitaq q'asa chayaripun.

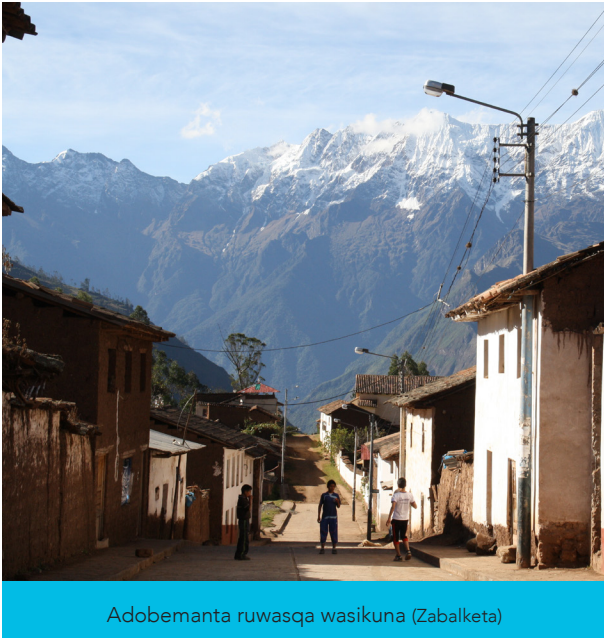
Llapan chay huchakuna rayku, allin llank'ana hallp'akuna pisiyapun, sinchi allinpuni llapan ayllukunapaq kay llaqtakunapi, hallp'a llank'aywa hinallataq uywakunallawan kausanku lliw ayllurunakuna.

Kinsantin k'itimanta unuta tarinchis: mayukunapi, qochakunapi, unuñawikunapi, unurayku rikhurimun ch'emirikuykuna, pisillan unuch'akiriykillakunapi, kikin unurayku ayllukuna huchata tarinku chay rayku

mana allin puririchiskaraq karpanapaq ni taq uno ukyanapaq.

Ukyanapaq unu mana allin ch'uyaraqchu, manaraq cloronisqama aypankuracchu, mana allin ruwasqaraqchu unupaq wanqarnin.

Hinallataqmi pisipay qanraq unuwan karpanapaq, kay llactakunapi karpanku panpata unuta apaspalla, chaywan usurichinku hallp'a huchuy nijuyinkuta apachipunku. Kinsa wata qhepa nirayman riego por aspercionnisqata ruwaranku kay llaqtakunaman ichaka ayllu runakuna manaraq allintachu yachanku chaywan karpayta chay rayku wakin runakuna manan munankuraqchu, karpanapaq ruwaskakuna tuveria nisqanku mana allin allchaskachu kashan hinallataq yapayukun kay pisichaykunaman, comité de riego ,juntas directivas nisqanku kamacheqkuna mana allinta yachayniyoq chay rayku qhepaman rishanku ni taq chaskikamunkuchu



Adobemanta ruwasqa wasikuna (Zabalketa)

yanapayninta llaqta umalleqkunamanta, hinaspataq pisillata rimarikushanku autoridad local del agua niskakunawan unu khawariq paykuna kanku.

Qaypipas tariyku Huk sasachay medioambiental nisqapi, wasi chakra khatuy q'opakunata hinallataq suntur q'opakunata manan allintachu waqaychayshanku, warmikuna yachakekuna huñurisqa killapi huk kutillata pichanku hatun k'ijllukunata. Q'opakunata aparinku botaderos nisqankunaman. Llapan runakuna q'opakunata chancayshanku chakra ñan chaupinkunaman, runakuna manan yachankuchu imaynata q'opakuna t'aqanankuta.

Yanapakuy: wasikuna, yachaykuna, kausay, ñankuna telecomunicaciones nisqamanta

Kay llaqta wasikuna yaqa llapan t'urumanta ruwasqa, paykuna pura yanapanakunku wasichakuyta, hatun niraq llaqtakunallapi tarikun cemento ladrillonisqamanta wasikuna, chaypin llapanmanta

wakin wasilla unuyaq desague nisqakuq. Hawa ayllupi tiyaqkuna ujyanku mayukunamanta, unuñawimanta hinallataq letrina nisqallayoq, ichaqa llapan wasikuna energía eléctrica nisqayuq kanku.

Llapan runakunaq yachayninmanta ichaka askha mana ñawinchaq, mana qhellqaq, warmikuna chikan asqhayusqa hunanqa ñan llapan wawakuna warmipas kharipas yachaywasiman purinku.

Yaqa llapan ayllukuna kinsa k'itiypi yachaywasiyuq kanku, huch'uy yachaywasiyuq, secundaria nisqapaq kanchis yachaywasikuna kaykunataq ñan chakillapi kanku kaymanta (isqay acopia, kinsa sangarara iskay checacupe k'itiypi). Acopia llaqtapi tarikun centro parroquial privado nisqa, "cuna mas" nisqa huñurikuyniyuq chaypi yanapanku sullk'awawakunata.

ichaka yachay wasikunapi mana sinchi allintachu yachachinku yachachikuqkuna mana llipin p'unchaychu yachaywasiman rinku chayrayku hinallata chay yachacheqkunata mana chajra llank'aq runapaq hinachu, rimaykunapas yachaywasikunapi castilla simipi ayllupitaq llapan runa rimanku runa simita.

Hatun yachay wasikunamanata sangara llaqtapi tarikun instituto superior tecnológico nisqa chaypi yachachinku hallp'allank'ayta uywakunamanta. Quechacupe distrito nisqapi tarikun Escuela Superior Autónoma De Bellas Artes nisqa.

Mana kak hinachu khari warmikunamanta hatun yachaywasiman puririnku, kharikuna pisilla haykunku sunturwasiman, ichaqa warmikuna nishu pisillan kharikunamanta puririnku suntur wasiman.

Yachay wasikuna, llaqta umalleq kusqa khawarinanku kamay gestión educativa nisqamanta hinaspa q'emerinanku ima sasachakuypas karuqtiin maypin imapas mana yachaq hamaut'a kuna kaqtiin paykuna allichananku, hinallataq mañakunanku yanapakuykunata mijunakunata yachakekunata apaynankupaq, Astawan wawakuna



Warmachakuna puqllacshanku q'ara q'ompo chanqaypi, yachay wasi pampí (Zabalketa)

yachay awqanakuykuy ñawinchay, yupay yachay purinankupaq takiykunamanta purinankupaq.

Kay k'itikunapi kanmi huch'uy hampina wasi ichaka hawa ayllukunamanta chayamunku chakipi purispa karumantaraq.

Kay hampiwasiyunapi mana kanchy Hanpikamayukuna sapa kutin kinsalla uyarikamunku enfermera nisqanku hinallataq obstetra nisqa kay hampinawasipi manan allin hunt'asqa ima llakiypas kamuqtin sucuani huamanman ichaqa qosqollactaman aparinku askha runakuna kay apaypi wañuypunku.

Llaqtakunapi sinchi onqoykan , mana allin mijuyamanta wawakunata desnutrición nisqa onqoy yakapas kuskanman koyapun hinallataq mana allintachu pichayukunku makintapas manan maqch iykamunkuchu chay rayku wawakuna k'uyqayoq wiqsampi, astawan chirikaqtin uhuwan ima onqoykapunku, kaypipas onqoqwarmikunata

pisillata patachayyunku wachanakunankupaqpas manan allinchu kay warmikunata qosanku nin millaykunata makakun ima ichaqa ch'eqmirikuy ayllupi kashan kamacheqkunaqa mananmunankuchu churayta oficina de Defensoría Municipal del Niño y Adolescente (DEMUNA) sutichasqa paykuna khawarinankupaq imallatapas ruarinankupaq.

K'tiypi kan ñankuna hawa llaqtakunaman ichaqa runakuna purikunku llaqtankuman llactatiyaqkuna pisiyachallan rantikamunku carronisqanku yaqa llapanku aylluqrinakuna mujuyninkuta apanku asnullapi.

Telecomunicaciones nisqankumanta, ñan kanña llaqtakunapi, hinallataq ayllukunapi , ichaqa manan allin nirayraqchu televisión nisqakanña khawarinankupaq chaypin yachanku imaymana willarikuyamanta hisnaspataq t'inkinakusqa llikakuna ñan kinsantin distrito nisqapi kanña.



Asnukuna yanapan lluy mihuykunata apaspa (Zabalketa)

kashanmi internetnisqanku Acopia Checacupe uma llaqtakunapi.

Qollqeruaymanta

Qollqeruagrunakunaqa qanchis chunka llapan runakunamanta, kaymantataq yaqapas llapan khari warmi allpata llank'anku uywata michinku.

Chajrapiqua llank'arishanku hawas, sara, papa mujunankupa qhatunankupaqpas arveja, frijol, trigo, cebada y hortalizas nisqakunata pisillata llank'arichanku. Ankay manta ñaupaqta mijunankupa puchukunata qhatunankupa.

Kay chajra llank'ay ñawpaq hina ruarikun qasa, chiqchi, ch'akiy parapas mijuykunata chinkarickinku.

Uywa llank'aypi, waka, uwija, qoe, khuchi, kawallu, huallpa uywarikun wasikunapi, paqocha allapaqa antekunapi tiyan, ñuqñu waqakuna hinallataq qoe chaninchasqañan kashanku kay uywakunaqa aswan munasqa qhatuy pampapi.

Uywa llank'anapaq, llallirinku q'achuta llaqta unutawan, kay watakuna nishu sasachakuy cashan k'achu hallpakuna manan muyushankuchu chay rayku qora pisichallata kutirimuchan, unutamantapas manan allintachu karpashanku.

Ayllukuna manan yacharinkuchu inaynan allinta qoeta wakaqa uywana hinallataq pisillata yacharimunku imaynata khatunanku kay uywakunata chay rayku llaqta muchuriypi kashan.

Wakin ayllukuna huñuriqamunku t'aqakunapi, allin kausayta maskharispa, huk t'aqakuna allinta puririshanku qollqeta churakuspa hinallataq ima llatapas khatuyshanku k'imiriynankupa kay qollquewantaq sayachishanku waqa wasita, uywakuna rantimushanku ichaqa manaraq kanchu hatun qhatuna hinallataq pisillaraq rimayshanku llaqta kamacheqkunawan.

Chajrapi khari warmi kusqa llank'amunku yanapakunku hallp'ata chaqmaykusta, tarpuy hallmay aymuraypipas. warmiqa aswan qoewan, waqata ch'awaspa michispa mijuchispa puren kharitaq wakata qhawaspa, imaynata wachanan onqoykunamantapas.

Warmikuna chajraman puririnku uywakunamanpas, ichaqa paykunata khawarinku k'imiriyllapaq chay rayku pisipayanku yachaypi hathunankupa, warmikuna asqha wasiruwanan qosanku manan yanapakunkuchu kaywan autoestimanisqankuta urmachinku, wasinkupi qharilla kamachikuq.

Warmikuna tarinku askha Sasachaykuna uywa michiypi chajra llank'aypi aswan paykuna pisillata rut'inta ruwashanku, warmikuna ñan atipashankuña qollqeta kasiman apayta uywankunata khatuyuspanku.

Piqpachus hallp'a chaymanta, aylluq hallp'ankuna, ichaqa sapanqa ayllu runakuna llank'arinku chay rayku sutinkupi llank'asqanku hallp'ankuna. Wakin llaqtakunapi hallp'ata qallarishanku sapanqa warmikhari sutinkuman.



Chagrallankaq runakuna, hallpata tiqrachin torokunawan (Zabalketa)

Ayllukuna huñurikunku allin kamarichikunankupaq

Mosoq wiñay kausay

Huk hallp'api tiaqrunakuna huk Ayllupi kausanku ch'ulla kamachikuykunawan kausanku llapanku qak yupaychayniyoq hinallataq qak ruwanayoq, hallp'ankupi llank'akasqankumanta pacha.

Kay kausariy ñaupaqmantaraq, aylluantekunaq kamaychikun sasachakuykuna raykun.

Ayllukuna allichakuy Ñaupaq ñeque ruarinku aynirikuspa llank'aspa ñaupaqman purinankupaq.

Ayllupaqareqkuna kinsa t'aqapi waysichaykunku kamachikunankupaq: ayllu huñunakuypi, junta directiva comunal hinallataq comités especializados nisqakuna

Ayllu huñunakuypi sonqon ukhupi warmi khari llapan kashanku chaskisqalla. Anqayqa Iliu kamachikuqmi

llaqtapi hinallataq mast'arin Tukuyrikuynin ima mañakuytapas.

Estatuto comunal nisqapi llapan kuraq runakuna warmi khari chunka pusakniyoq watayoq haykunankuña aylluman.kay llapanmanta kharikunalla thunpasqa sutichakunankupaq. Warmikunaqa chaskisqa qanku sapalla qaqtinu manataq rimarinkuchu. Yaqapas kharilla ayllu huñunakuypi kanku chay rayku warmi mancharipun mana ni rimanytapas atipunchu.

Kay ayllu huñunakunmi sapa killan aparikunanpuni aswan kusqa llapanrunamanta hamuqtinku. Aqllanakuspa kamachinakunku sapan sapanmanta, hinallataq aqllanku llapamanta pisichasqa.

Junta directiva comunal nisqanku, tukuyrikuq llaqtamanta kamachikun kay pitaq qanchis runakuna aparinku: Presidente/a, Vicepresidente/a, Secretario/a, Tesorero/a, Fiscal, Vocalías nisqanku.

Ayllu sonqonpi t'ikarin comités especializados nisqa, kikin atiparun kay gestión de recursos naturales



Chaqrallankaq warmi uhanta michischan (Zabalketa)

nisqakunapi unumanta sach'a sach'amanta hinallataq kanmi comités especializados nisqa sapanqa kausaypaq: saneamiento, titulación de tierras nisqanku, uywakunamanta.

Qay ayllukunaq sonqompi llakiykuna khawarikun, kamacheqkuna pisi umayoq manan allinta puririnku mañakamuq chaymi rimaykuna as chikallan manataq allpachikunkuchu mit'awinta chajran uywan rayku.

Aswan qay ayllukunaq manan atipankuchu instrumentos de gestión nisqanku aslla qollqenkuta yupayta yachanku. Manan mosqoyrikunkuchu nitaq khawarinku ñaupaqman, pasaqlaña khawarinku kunallan ruanankupaq, umalleqkuna mañarikunku wasichakuykunata aswan yachaykunamanta.

Anti warmikuna manaraq puririnku ni taq rimarimun, pisillata hamut'amushanku chay rayku ayllukuna mana ñaupaqman puriyta atinkuchu, warmi sichus haykun qhelqapi qhelpallapiña. Khari warmikunata pisipayan mana rimaynin kaqtin paykunallapaqpas nishu llank'ana wasinpi (uywata

wawata khawanan) paykunapaq aswan yaqacha yachay yuyayninkuta reqsichiya.

Qayna watakuna llank'akuran yachaykunata hinallataq kamaymanta, mastárinankupaq equidad e igualdad de oportunidades nisqakuna rayku allin kausayman atipanakupaq kay llank'aypi qhelqakuran kamachiy chanim estatuto comunal nisqata warmi chaskisqa kananpaq, umalleq kanankupaq chaymanta ñan tawa warmiña ruarishanku secretaria vicepresidente nisqakunata. Yaqacha aswan llank'arinanchisraq ayllukunapi hinallataq wasikunapi sumaq allinta kausanankupaq.

Comunida nisqapi kanmi organizaciones productivas nisqanku reqseskaña registro público nisqankupi kamachiy chanim estatuto comunal kunaschasqa. Kay organizaciones nisqanku umallesqa junta directiva nisqankuna kay ujupi kanku socias socios sutichasqa huñurikamunku tukuy mañakunankupaq, mink'ataruwanankupaq.

Sapa warmikhari qollqeta churanku hinallataq yanapakuykunata chaskiqamunku umalleq

Ilaqtamanta sunturkunamantapis ima, khatumuqtinku llapan rakikamun socionisqakunawan, mana ima qhellqatapas apankuchu.

Askha asociaciones productivas nisqanku wañuwañu kashan mana yachankuchu kamachikuyta hinallataq mana umata churankuchu Hatun llankaykanapaq ni taq ayllukamacheqkuna yanapanchu, manataq ayllukamacheqkuna t'ikarichinku kay runa huñukuy llank'aykunata.

Kaypi khawarisaqku n wakin organización de productoras productores nisqanku kausariyshanku: waqawiraymanta, waqañuqñuymanta, qoemata, paqochamanta, awaykunamanta, ñuqñumanta, owejamanata, challwakunamanta.

Kausashan warmikuna oq niray ruwaymanta organizaciones nisqan sapanqa kinsa distritukunapi

Asociación Distrital De Mujeres De Sangarara.

Hunt'ashanku chaypi pacha soqta chunka warmikuna, paykuna llank'ayta munanku qowekumata uywaspa, chaypaq huñunaqamunku taller de capacitación nisqapi.

Federación Distrital de Mujeres Checacupe. Paykuna q'emirinku runakunaq allin kausayninpaq, defensa de los derechos humanos nisqata Ilaqta warmikunamanta hinaspataq paykuna sayarinku chunqa sota comunidades checacupe Ilaqtamanta, kunan pachaca kay organización nisqa, manan uyarichikuyta atincuchu chay hatun rimanakuypi. Chay umalliqkuna camachikuqkuna parlarisqanku hujupi, Ichaqa Ilaqta hujumanta qaspa paykunaqa waharisqapuni qanku sayarinankupaq may rimanakuypipas.

Central de Organizaciones de Mujeres del Distrito de Acopia. Kay institución nisqa mantakunamanta chikuchakunamanta ima huntachakuku paykuna hinaspapas paykuna llank'arimunku qochakunata uywaspa biohuertos nisqapipas llankarimunku

Kunan pacha ruwarisqanku yanapashan llapan proyecto nisqapaq, chaypaq qolqueta masqhamunku



Ayllu huñunakuy, Caritasmanta yachachiq (Zabalketa)

institución pública y privada nisqamanta, qhawarichinapaq sapa watan presupuesto participativo nisqapi uyarichiqamunku. Is kay waranqa chunqa tawayoq watapi orqorimunku kinsa chunqa waranqa nuevos soles qolqueta viviendas saludables ruwanankupaq, chaypaq oq q'awarichiy maqchikunankupaq kan. Allin runa qanankupaqpas yacharichinku autoestima, derecho, liderazgo, gastronomía y artesanía allin qolquenku aykkunkuman haykunapaq.

Comités de Vaso de Leche. Kay warmikunaqa yachachiku asistencia alimentaria nisqata a grupos vulnerables dentro de su comunidad nisqankuta, onqoq warmikunata ñuñuq pachapi warmikunata erqechakunata as waynakunata llapan Ilaqtarunakuna mana qolqueyoq qaqkunata.

Kay iskay huñunakuqmant: Organizaciones de Familias Productoras y Organizaciones de Mujeres nisqamanta, tarirukun paykuna aswanta yachanakupaq en temas de organización,

Tabla 2: Número de personas por cargo y sexo en las juntas directivas comunales

Distrito	Comunidad	Junta Directiva Comunal		
		Hombres	Mujeres	Total
Acopía	Acopía	6	1	7
	Santo Domingo	6	2	8
	Tactabamba	4	3	7
Sangarará	Sangarará	6	2	8
	Marcaconga	7	1	8
	Unión Chahuay	6	2	8
	Yanampampa	5	3	8
Checacupe	Occobamba Norte	4	3	7
	Occobamba Sur	4	2	6
	Cangalli	5	2	7
	Chari	6	1	7
	Llocllora	7	0	7
	Palccoyo	7	0	7
Total		73	22	95
Porcentajes		77%	23%	100%

Fuente: Entrevistas con autoridades comunales. Año: 2014

participación, concertación y equidad nisqamanta, paykuna ñaupaqman puririnkupaq.

Hinaspapas qáwarikun mana reqsisqankuta instrumentos técnicos para la gestión de una organizacónnisqata, mana qhawariyninkupas qanchu wiñarinakupaq Ilaqta hina, chaymanpas manan as allinta reqsincuchu umalliqkuna llanasqankuta hinaspapas mana paikunapas yanapankuchu ruwarikuy qananpaq kinsa organizaciones sociales de base (productivas y de mujeres nisqamanta).

GOBIERNO LOCAL nisqa kuraq institución representante del Estado qashan chay hujupi alcalde-alcaldesa y sus 5 concejales-concejales huntá paku, paikuna akllarisqa qanku proceso electoral nisqapi tawa watapap.

Cáritas y Zabalketa llank'asqanpiqa sayarishanku kinsa Gobiernos Locales kinsa distritos: Checacupe, Sangarará y Acopia, paykuna hapínku qolqueta

kuska watapap iskay otaq soqta hunu Nuevos Soles nisqata.

Kunan pacha proceso de descentralización Perú suyunchis qasqanpi, Ilaqtakunaqa allin rikusqa qashanku chay rayku oq llanqaykunatawan qoshanku hinaspapas qolqueta hoq runaykunatawan rawarinqaku allin Ilaqtakuna qanankupap, llapan Ilaqta runakunaqa allinta qausanakupap.desarrollo económico, social, cultural y medioambiental kananpaq Ilaqtankupi.

Kay mosoq imaymana llanqáykunapi qhawarichiqamunku nuevas herramientas y espacios de llapan Ilaqta runakuna qémirinkupap gestión pública local nisqapap. Kay herramientas nisqa yanapan Plan de Desarrollo Distritalman, chayqa ricuchin llapan Ilaqta runakuna mañarikusqanta allinta Ilaqtanku ñaupaqman lloqsirinapap allin qausaywan.

Chaymantapas kay herramienta de los Presupuestos Participativos nisqa, watapi hoq kutipi, qhawarichiyta atin, imatacha llanqáyta munanku otaq hoq llanriykunata Ilaqtanku hujumanta.

Mosoq ruwaymantaqa kashan Consejos de Desarrollo Distrital, paykunaqa ruwananku proceso de presupuestos participativos llank'anata; kawariq Comitékunata, k'awarinku proceso de desarrollo y el cumplimiento de los acuerdos nisqata ; chaymantapas Mesas de Concertación llank'aqkunaqa qhemirinku allin kausayta llapna Ilaqtarunakunapap.

Mosoq llanqaypiqa, taririkunchis mana atiy ruwaykunawan, qhawarichinapap sasachanchis runakuna reqsinakunankupap allin parlarinkupap allin topanankupap.

Kinsa distritukunaqa hamushanku hoq millay rawaymanta, chay rayku umalleqkuna pisipayashanku ruwayta participación ciudadana nisqata manan llalinakuq rikhurinampap paykunawan, kay umalleqkunata pisirunakuna



Ayllurunakuna, qawachinku, mihuyñinkuta (Zabalketa)

aqllaspa churarinku, Kunan ayllukamacheqkuna pisiyachayniyoq allin kausaykunamanta ni taq gestión local concertada y participativanisqamanta reqsenchu.

Nishu llakikuy kunan umalleqkunamanta manan reqsenchu ima kay democracianisqa, hinaspataq mancharikunku kay vigilancia y fiscalización nisqakuna ayllunkunamanta.

Ayllu umalleqkuna mananchay marco normativo nisqata sut'inta khawarinku hinallataq qoyunanku información pública chaynata kamachin leynisqakuna.

Varayoc Ilaqtakamacheqwan ch'eqminallapi kausarichanku chay rayku pisipayanku Ilaqta kamaykunata. Manataq reqsenkuchu Imaynata kamachikunan kaywantaq runakuna pantarisqa puripunku mana yachaspa imakunata ruwanan varayoc ni tak imata ruwanan Ilaqtakamacheq.

Ilaqtarunakuna manan yacharinkuchu imaynata yuyaychananku amachayninkuta hinallataq imaynan deberes ciudadanos nisqanku.

Kay pisi huñunarikuy sunturkunamanta ruwarin chikan qheparisqa puriykuna kananpaq ichaqa instrumentos de planificación del desarrollo local nisqanku qhepachasqa kanankupaq.

Tabla 3. Número de personas por cargo y sexo en los 3 ayuntamientos

Municipio	Cargo	Hombres	Mujeres	Total
Acopía	Alcalde	1		1
	Concejales/as	4	1	5
	Funcionarios/as	20	8	28
Sangarará	Alcalde	1		1
	Concejales/as	3	2	5
	Funcionarios/as	15	7	22
Checacupe	Alcalde	1		1
	Concejales/as	4	1	5
	Funcionarios/as	43	22	65
Total		92	41	133
Porcentajes		69%	31%	100%

Fuente: Gobiernos Municipales - Listado del personal de los municipios. Año: 2014



Iskay Warmikuna chachaypi kaschanku (Zabalketa)

Umalliqkunata sapa kutilla churanqutaq horqonkutaq chay rayku mana atikunchu Llapa ayllu runakuna uskhaylla rimaripa ukarinankupaq, runakuna mana tak iñiyniyuq chaurayku pisipay kan rimanakuyipi llanqarinapaq, hinaspapis chayrayku mana atikunchu watakunapaq llankayta qhawariy.

Hinallataq hatun llamk'aykuna presupuesto participativo niskankuman manan ruarikuchu qollqerayku sapa kutilla kuchurinku chayka.

Khawarichiskayku hina mana allinkuna kashanmi chay rayku riarimuyku planes de desarrollo local nisqakunata kaypitaq mana runakuna

pruriramunkuchu ni taq rimarinkuchu hinaspa chay qheqana ruwasqa mana muchuy warmikunamanta paykuna aswan manaraq chaskisqa kanku.

Dos proyectos especiales: juntos y presupuesto por resultados

Iskay hatun llamk'ay tanqarisqa perusuyu kamacheqkunamanta llank'arikun k'itikunapi hukmi programa juntos sutichasqa kaypiqa llank'anku ayllu runakunawan, k'itikamacheqkunawan, hampiwasiqunawan, yachaywasikunawan ima khepamantaq qatirikun anqaykuna:

- Atención integral nisqanku allin mujusqa wawakuna kanakupaq paqarirusqamanta pisqawatakama.
- Atención integral nisqanku onqoq warmikunapaq.
- Yachaywasi haykunankupaq allin khawarisqa suqtawatanmanta chunka tawayuqwakama.
- Huchuy wawakuna Qhelkasqa kananpaq paqarirusqamanta pisqa watakama.

Iskay ñiqen hatun llamk'ay PRESUPUESTO POR RESULTADOS sutichasqa kay rayku rakiykun qollqeta k'iti umalleqkunaman allchanankupaq hinallataq purichinankupaq gestión municipal nisqanku, kay qollqekuna chayamuy k'itiman llank'amuqtinku reducción de la desnutrición crónica nisqata icha yapaykunku qhelqaripa wawakunata.

Key tapara, ruwakun programaq: Runaq huñunakuynin llaqta wiñayninpaq, (FOCAD PGM 2014/BA001), willakuyninkunawan, Red de Cáritas del Sur del Perú y la Asociación Zabalketa nisqa rwasqan, kay programa nisqa qollqipi yanapan, Agencia Vasca de Cooperación para el Desarrollo del Gobierno Vasco.